КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

CRIMINAL PROCEEDINGS AND CRIMINALISTICS

DOI: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.32

УДК: 343.2/.7

Гальона І. І.

*здобувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Міжрегіональної академії управління персоналом*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ З ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Актуальність статті полягає в тому, що побудова демократичної правової системи України в першу чергу передбачає реформування чинного законодавства, яке б реально гарантувало недоторканість прав, свобод та законних інтересів суспільства і громадянина від протиправних посягань. Реалізація цих завдань правоохоронними органами, які зобов'язані застосовувати наявні сили, засоби та проводити ефективні заходи протидії торгівлі людьми. Ефективність застосування таких заходів багато в чому залежить від професійних знань і навичок слідчих та оперативних працівників, які проводять оперативно-розшукові заходи та залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) заходів, особливо тих, що вчиняються членами організованих груп та злочинних організацій під час досудового розслідування проступків та кримінальних злочинів. У той же час, підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів у протидії торгівлі людьми вимагає у першу чергу суттєвого вдосконалення правових норм, в першу чергу, кримінального та кримінально процесуального права, спрямованого на удосконалення превентивних заходів поліції та розслідування та превентивної відповідальності за вчинення цих злочинів. Метою дослідження є теоретична розробка та впровадження ефективних норм кримінального права з метою успішної профілактики та розслідування фактів торгівлі людьми. З'ясовано, що особа, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання: інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа; медичної, психологічної, соціальної, правової та іншої необхідної допомоги; тимчасового розміщення, за бажанням постраждалої особи та у разі відсутності житла, в закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, на строк до трьох місяців, який у разі необхідності може бути продовжено за рішенням місцевої державної адміністрації, зокрема у зв'язку з участю особи в якості постраждалого або свідка у кримінальному процесі; відшкодування моральної та матеріальної шкоди за рахунок осіб, які її заподіяли, у порядку, встановленому Цивільним кодексом України;

одноразової матеріальної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; допомоги у працевлаштуванні, реалізації права на освіту та професійну підготовку.

Ключові слова: торгівля людьми, організована злочинність, злочин, експлуатація, протидія.

Актуальність теми. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека - найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація норми Конституції України - головна ціль державної політики національної безпеки [1]. Сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у кіберпросторі, наркоторгівлі, торгівлі людьми, тощо [2].

Побудова демократичної правової системи України в першу чергу передбачає реформування чинного законодавства, яке б реально гарантувало недоторканість прав, свобод та законних інтересів суспільства і громадянина від протиправних посягань [3].

Реалізація цих завдань правоохоронними органами, які зобов'язані застосовувати наявні сили, засоби та проводити ефективні заходи протидії торгівлі людьми.

Ефективність застосування таких заходів багато в чому залежить від професійних знань і навичок слідчих та оперативних працівників, які проводять оперативно-розшукові заходи та залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) заходів [4], особливо тих, що вчиняються членами організованих груп та злочинних організацій [5] під час досудового розслідування проступків [6] та кримінальних злочинів [7].

У той же час, підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів у протидії торгівлі людьми вимагає у першу чергу суттєвого вдосконалення правових норм, в першу чергу, кримінального та кримінально процесуального права, спрямованого на удосконалення превентивних заходів поліції [8] та розслідування та превентивної відповідальності за вчинення цих злочинів.

Стан дослідження. Проблеми правового регулювання норм чинного законодавства та ефективного здійснення заходів привендивного характеру займалися такі науковці як: М.І. Андрієнко, В.С. Батиргарєєв, М.О. Васильєва, В.І. Василенчука, А.А. Вознюка, В.А. Глухверя, О.М. Ємець, М.С. Загородніков, К.Б. Левченко, Я.Г. Лизогуб, В.В. Матвійчук, О.В. Наден, А.А. Небитов, А.М. Орлеан, А.А. Піонтковський, В.М. Підгородинський, Ю.В. Раковська, О.В. Святун, Є.Д. Скулиш, Є.Ф. Стрекалов, С.С. Чернявський, Л.В. Чеханюк, С.С. Яценко та ін.

Наукові дослідження вчених мають визначальне значення для науки.

Метою дослідження є теоретична розробка та впровадження ефективних норм кримінального права з метою успішної профілактики та розслідування фактів торгівлі людьми.

Основні результати дослідження. Одним із найбільш ганебних злочинів є посягання на людину – торгівля людьми. Держава і суспільство не можуть бути байдужими до існування торгівлі людьми, яку Є.Д. Скулиш справедливо називає складним антисоціальним явищем [9, с. 15]. О.М. Бан-дурка зазначає, що увага до даної проблематики постійно зростає [10,

с. 13], а для протидії цьому злу необхідне належне законодавче забезпечення.

В Україні торгівля людьми є кримінально караною дією, відповідальність за вчинення якої настає за ст. 149 Кримінального кодексу України [11]. Ця кримінально-правова норма має суттєві недоліки, що обумовлює необхідність внесення відповідних змін. Крім того, з прийняттям Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [12], постала необхідність адаптації законодавства до цього документу та інших міжнародно-правових актів. У зв'язку з цим, у 2006 році приймається нова редакція статті 149 кримінального кодексу [13], яка є більш досконалою. На жаль, з плином часу і ці норми не позбавлені певних критичних зауважень.

Результатом спільних зусиль уповноважених представників держави, громадськості та міжнародної спільноти стало прийняття 20 вересня 2011 року Закону України "Про протидію торгівлі людьми" [14], відповідно були внесені зміни до КПК України у 2012 р. [15] та інших нормативних актів 2013 році [16].

Цей Закон визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність, основні напрями державної політики та засади міжнародного співробітництва у цій сфері, повноваження органів виконавчої влади, порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та порядок надання допомоги таким особам. Він складається з одинадцяти розділів та містить основні положення, що забезпечують протидію торгівлі людьми [13].

Для правозахисної та правоохоронної діяльності важливо, що в Законі визначені ключові терміни, які використовуються при протидії торгівлі людьми: - боротьба з торгівлею людьми – система заходів, що здійснюються в рамках протидії торгівлі людьми, спрямованих на виявлення злочину торгівлі людьми, у тому числі незакінченого, осіб, які від цього постраждали, встановлення фізичних/юридичних осіб – торговців людьми та притягнення їх до відповідальності;

- виявлення особи, яка постраждала від торгівлі людьми (жертви торгівлі людьми), - з'ясування інформації, яка дає підстави вважати, що певна фізична особа постраждала від торгівлі людьми; дитина – будь-яка фізична особа віком до вісімнадцяти років; заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, - центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центри соціально-психологічної реабілітації дітей та притулки для дітей; захист осіб, які постраждали від торгівлі людьми, - система заходів з відновлення прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми; країна походження – країна, громадянином якої є фізична особа, або країна місця проживання або перебування для особи без громадянства; особа, яка постраждала від торгівлі людьми, - будь-яка фізична особа, яка стала об'єктом торгівлі людьми і визнана такою відповідно до положень цього Закону; повернення або залишення дитини, яка постраждала від торгівлі дітьми та є іноземцем або особою

без громадянства, – комплекс заходів, спрямованих на забезпечення відповідно до потреб такої дитини повернення до країни походження або залишення на території України дитини, яка постраждала від торгівлі дітьми на території України та є іноземцем або особою без громадянства; повернення в Україну громадян України, які постраждали від торгівлі людьми, – комплекс заходів, спрямованих на організацію повернення громадян України, які постраждали від торгівлі людьми на території іншої держави, на територію України; попередження торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до торгівлі людьми; протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом її попередження і боротьби з нею та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми; процедура встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, – комплекс заходів, під час яких уповноважена особа на підставі отриманої інформації та її аналізу порівнює елементи вчиненого щодо особи діяння з визначенням торгівлі людьми, оцінює ймовірність вчинення щодо особи такого діяння та робить висновок, що така особа є особою, яка постраждала від торгівлі людьми; реабілітація особи, яка постраждала від торгівлі людьми, – комплекс медичних, психологічних, соціальних, юридичних та інших заходів, спрямованих на відновлення фізичного і психологічного стану та соціальних функцій особи, яка постраждала від торгівлі людьми; торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Реалізація Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, включає встановлення потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та пошук органів чи закладів, що можуть їх задовольнити.

Основні засади Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми:

1) взаємне інформування з дотриманням принципу конфіденційності про злочини торгівлі людьми, передумови та причини торгівлі людьми, методи, що використовують торговці людьми, необхідну допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми;

2) спільна розробка програм, планів протидії торгівлі людьми;

3) спільна організація заходів з протидії торгівлі людьми;

4) обмін передовим досвідом діяльності у сфері протидії торгівлі людьми.

Особа, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, має право звернутися до місцевої державної адміністрації із заявою про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та до органів внутрішніх справ щодо захисту прав і свобод.

Особа, яка звернулася для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право до прийняття рішення про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання:

1) інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа;

2) медичної, психологічної, правової та іншої допомоги незалежно від місця проживання;

3) тимчасового розміщення у закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

Іноземець або особа без громадянства, яка звернулася для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми на території України, крім вище передбачених прав, до прийняття рішення про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має також право на:

1) безоплатне отримання послуг перекладача;

2) тимчасове перебування в Україні в порядку, встановленому законодавством.

Іноземець або особа без громадянства, яка звернулася для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми на території України, отримує довідку, яка підтверджує факт звернення за встановленням такого статусу і відкриття відповідної процедури та є підставою для реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації фізичних осіб.

Забороняється утримування особи, яка звернулася для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, в установах тимчасового тримання, крім обумовлених законом випадків, та видворення її за межі України до встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Обов'язковою складовою процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, є проведення місцевою державною адміністрацією співбесіди з особою, щодо якої розглядається питання про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, із заповненням опитувальника щодо встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, встановлюється на строк до двох років. Строк дії статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, може бути продовжено за обґрунтованим поданням місцевої державної адміністрації не більш як на один рік.

Особа, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання:

1) інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа;

2) медичної, психологічної, соціальної, правової та іншої необхідної допомоги;

3) тимчасового розміщення, за бажанням постраждалої особи та у разі відсутності житла, в закладах допомоги для осіб, які постраждали від

торгівлі людьми, на строк до трьох місяців, який у разі необхідності може бути продовжено за рішенням місцевої державної адміністрації, зокрема у зв'язку з участю особи в якості постраждалого або свідка у кримінальному процесі;

4) відшкодування моральної та матеріальної шкоди за рахунок осіб, які її заподіяли, у порядку, встановленому Цивільним кодексом України ;

5) одноразової матеріальної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

6) допомоги у працевлаштуванні, реалізації права на освіту та професійну підготовку.

Довідка про статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, є підставою для реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації фізичних осіб.

Особа, якій надано право на перебування в Україні відповідно до Закону [13] та яка безперервно проживала на території України протягом трьох років з дня встановлення їй статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право на отримання дозволу на імміграцію в порядку, встановленому законодавством.

У разі відсутності у громадян України, які постраждали від торгівлі людьми, коштів для повернення в Україну дипломатичні представництва та консульські установи України сприяють поверненню їх в Україну.

Враховуючи це, втрачається актуальність питання щодо необхідності прийняття окремого Закону України про надання допомоги жертвам торгівлі людьми. Однак можна вести мову про вдосконалення положень Закону України "Про протидію торгівлі людьми" [13], у тому числі і в частині надання допомоги потерпілим від цих злочинів людям.

Відзначимо, що національне законодавство щодо протидії торгівлі людьми утворюється не лише власне законами, але й підзаконними нормативно-правовими актами. Перелік таких актів, які регламентують певні аспекти протидії складному суспільному явищу торгівлі людьми досить широкий. Розглянути всі доволі складно, але зупинимось на тих документах з цього переліку, які на наш погляд є найбільш важливими.

В Україні робота щодо утворення підзаконної нормативно-правової бази у сфері протидії торгівлі людьми була розпочата ще наприкінці минулого століття. За участю Ради була розроблена Програма запобігання торгівлі жінками та дітьми, затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1768 від 25 вересня 1999 року [15]. Це була перша урядова програма, спрямована на запобігання торгівлі жінками та дітьми, тому, незважаючи на її недоліки, вона відіграла важливу роль у започаткуванні комплексної протидії торгівлі людьми та стала складовою нормативно-правового забезпечення такої роботи.

Окремо виділимо п. 10 Програми, якою передбачена розробка методик розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також вивчення питання про створення у складі правоохоронних органів спеціальних служб, які б займалися боротьбою з цими злочинами, організацією взаємодії з правоохоронними органами інших країн. Це було каталізатором утворення такої служби у Міністерстві внутрішніх справ України. З

того моменту підписується цілий ряд наказів щодо боротьби з торгівлею людьми, які, у тому числі, замінюють або доповнюють попередні.

Програма [15] не була позбавлена й критичних зауважень. Так, Т.І. Возна відмічає такі її недоліки [16, с. 77]:

- програма запобігання обмежувалася запобіганням торгівлі жінками та дітьми, в той час коли останні міжнародні інструменти, наприклад, Протокол ООН, спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми взагалі;

- проглядалася ситуація ототожнення двох явищ – торгівлі людьми і проституції, зведення торгівлі жінками до проституції. Як наслідок – планувалося організувати боротьбу з проституцією, а не з торгівлею людьми, що не одне і теж саме;

- неконкретність визначення, яке полягає в тому, що розглядається торгівля жінками і дітьми, тоді як торгівля чоловіками, яка починає зростати на Україні (особливо хлопчиками), залишається поза увагою;

- більшість пунктів цієї програми стосувалися різноманітних соціальних проблем жінок та дітей, а не заходів щодо боротьби з торгівлею людьми. Торгівля дітьми розглядалася тільки з метою усиновлення.

Дана Програма [15] була розрахована на три роки, тому у 2002 році постала необхідність вухвалені нової. Так, 5 червня 2002 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України за № 766, якою була затверджена Комплексна програма протидії торгівлі людьми на 2002-2005 роки [17]. Аналіз положень Державної програми протидії торгівлі людьми [18] доводить, що вона є більш досконалою порівняно з попередніми, проте її ефективною вважають лише 12,6 % опитаних під час дослідження працівників міліції, а також жоден із опитаних працівників і волонтерів організацій, які приймають участь у протидії торгівлі людьми. С.М. Гусаров підводячи підсумки її виконання вказує на те, що більшість заходів, які передбачалися нею, так і залишилися нереалізованими [19, с. 10]. Економічна криза у світі та країні вплинули на результативність запланованих заходів. Крім того, на нашу думку, ключові напрямки протидії торгівлі людьми повинні знайти своє відображення не у підзаконних документах, а у відповідних законах.

Зазначені підзаконні нормативно-правові акти, незважаючи на певні вади та критичні зауваження, загалом відіграли позитивну роль у правовому забезпеченні протидії торгівлі людьми. Однак, постає питання щодо того, які підзаконні документи відображають сучасну урядову політику у цій сфері. Розглянемо це питання докладніше.

15 лютого 2012 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 90-р було схвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року [20]. У документі записано, що за результатами аналізу виконання Державної програми протидії торгівлі людьми на період до 2010 року [18] виявлено невизначеність у передбачених нею заходах, відсутність чітких кількісних та якісних показників ефективності виконання, що ускладнює моніторинг результатів та складення звітності. Зазначена Програма [16] переважно спрямована на запобігання торгівлі людьми і не містить чіткого механізму надання допомоги особам, що постраждали від цього злочину.

Сьогодні спостерігаються нові тенденції у сфері торгівлі людьми, зокрема підвищується рівень загрози використання новітніх

репродуктивних технологій. Збільшується також кількість випадків “сексуального туризму”, в тому числі дитячого, комерційної сексуальної експлуатації дітей [21], зокрема з використанням новітніх інформаційних технологій. Відслідковується чітка тенденція вербування жителів віддалених міст і сіл та тих, що перебувають у буферних зонах

До групи ризику, крім жінок і дітей, останнім часом потрапляють чоловіки працездатного віку. Розв’язання зазначеної проблеми можливе шляхом розроблення і прийняття Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року, яка з’явилась згодом.

21 березня 2012 року постановою Кабінету Міністрів України № 350 було затверджено Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2015 року [22]. Метою Програми є запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності переслідування осіб, які вчиняють пов’язані з нею злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, що постраждали від торгівлі людьми, та надання їм допомоги.

Можливі такі заходи розв’язання проблеми торгівлі людьми та надання допомоги і захисту особам, що постраждали від неї.

По-перше, необхідно здійснювати системні заходи державними установами за рахунок бюджетних коштів.

По-друге, необхідно налагодити тісну співпрацю з усіма державними організаціями та установами, з метою інформаційно-роз’яснювальної роботи серед населення, підвищення професійного рівня правоохоронних органів, проведення постійного моніторингу ефективності заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми.

По третє, проведення ефективних превентивних заходів поліції щодо осіб, які схильні до вчинення таких дій.

По-четверте, удосконалення чинного законодавства щодо підвищення відповідальності осіб, які вчиняють такі злочини

Дослідження законодавчого забезпечення протидії торгівлі людьми показало, що певні аспекти такої діяльності регламентуються й іншими документами, безпосередньо не спрямованими на боротьбу з цим явищем.

Так, при проведенні опитування респондентів щодо відповідності норм чинного законодавства міжнародному законодавству протидії торгівлі понад 59,3% вказало, що відповідає, а понад 40,6% наголосило на невідповідності таких норм, при цьому понад 61,6% вказало на те, норми міжнародного законодавства позитивно впливає на попередження та розкриття злочинів торгівлі людьми.

Крім того, респонденти вказали вузькі місця, які необхідно привести у відповідність та удосконалити а саме: понад 75% пропонують удосконалити організаційну структуру правоохоронних органів, які займаються попередження та розкриттям цих злочинів, понад 14,2% вказали, що необхідно удосконалити при захисті потерпілого, 6,0% при проведенні слідчих, а 8,2% негласних слідчих (розшукових) дій та понад 17,2% пропонують удосконалити чинне законодавство при призначенні покарання особам, які вчинили злочини.

Це переконує нас у необхідності удосконалення чинного законодавства України щодо протидії торгівлі людьми.

Висновок. Дослідження питання про національне законодавство України щодо протидії торгівлі людьми дає можливість зробити такі висновки:

Імплементация міжнародних норм чинного законодавства конвенцій, угод, протоколів та інші міжнародних угод.

Диспозицію статті 149 викласти наступним чином: Торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого [23], для отримання згоди на його - сексуальної експлуатації [24], вилучення органів та проведення дослідів над людиною без її згоди [25], використання в порнобізнесі [26], примусу до праці або примус до інших послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) з метою наживи примусову вагітність, жебракування, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо (ст. 149 КК України).

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. Караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо малолітнього або службовою особою з використанням службового становища, або організованою групою чи членами злочинної організації за сукупністю (ст. 255) або поєднані з насильством, яке є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. Караються позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України», Затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України, від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст. 131.

4. Про оперативно-розшукову діяльність” Закон України від 18 лютого 1992, № 22. Ст. 303.

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.93 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 35, Ст. 358.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних

правопорушень Закон України, від 22 листопада 2018 року, Відомості Верховної Ради, 2019, № 17, Ст. 71

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, Ст. 88.

8. Про Національну поліцію. Закон України. 2 липня 2015. *Відомості Верховної Ради*, № 580-VII, № 40-41, Ст.379.

9. Скулиш Є. Структурні компоненти формування теоретичних основ протидії торгівлі людьми в Україні. *Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. – К.: Академія управління МВС 2010. – Харків: Права людини, 2010. – С. 14-15.

10. Бандурка О. М. Проблемні питання вдосконалення державної політики у сфері захисту прав дитини від торгівлі дітьми, сексуального насильства та експлуатації // *Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. – К.: Академія управління МВС 2010. – Харків: Права людини, 2010. – С. 12-13.

11. Конвенція Організації Об'єднаних націй проти транснаціональної організованої злочинності. Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї, від 15 листопада 2000 року.

12. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення в заняття проституцією: Закон України від 12 січня 2006 року // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 17, ст. 147.

13. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20 вересня 2011 року // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 19-20, ст.173.

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України: Закон України від 16 травня 2013 року // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 12, ст. 178.

15. Програма запобігання торгівлі жінками та дітьми: Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 25 вересня 1999 року № 1768 // *Офіційний вісник України*, 1999, № 39, ст. 1947.

16. Возна Т. І. Діяльність правоохоронних органів і неурядових організацій та їх взаємодія щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.07 . Національний університет внутрішніх справ. – Х., 2003.

17. Комплексна програма протидії торгівлі людьми на 2002-2005 роки: Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2002 року № 766 . *Офіційний вісник України*, 2002, № 23, ст. 1123.

18. Державна програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 року: Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року № 410 // *Офіційний вісник України*, 2007, № 18, ст. 65.

19. Гусаров С. М. Нормативне та організаційне забезпечення протидії торгівлі людьми в Україні. *Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. – К.: Академія управління МВС 2010. – Харків: Права людини, 2010. – С. 9-11.

20. Концепція Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 90-р // Офіційний вісник України від 27 лютого 2012 року, № 14, стор. 22, стаття 518.

21. Небитов А.А. Сексуальна експлуатація в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз : [монографія]. К. : Національна академія внутрішніх справ, 2016. 464 с.

22. Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2015 року, постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 року № 350 . Офіційний вісник України від 14 травня 2012 року, № 34, стор. 38, стаття 1262.

23. Про внесення зміни до статті 149 Кримінального кодексу України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами. Закон України від 06.09.2018. **Відомості Верховної Ради, 2018, № 41, ст.321**

24. Небитов А. А. Сексуальна експлуатація в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз; М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. — Київ : Освіта України, 2016. 463 с.

25. Рогівка, - мережа Інтернет, - <http://uk.wikipedia.org/wiki/>; Більмо, - мережа Інтернет, - <http://uk.wikipedia.org/>; ст. 15 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині», - № 1007-XIV від 16 липня 1999 року, - Відомості Верховної Ради України від 15.10.1999 - 1999 р., № 41, стаття 377

26. Олександрів С. Нагляд за дотриманням законодавства у сфері захисту суспільної моралі виконуватиме Держкомтелерадіо. *Голос України*. 2015. № 28. 17 лют. С. 3.

I. Halona

WAYS TO IMPROVE LEGAL STANDARDS TO COUNTER TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

The relevance of the article is that the construction of a democratic legal system of Ukraine primarily involves reforming existing legislation, which would really guarantee the inviolability of rights, freedoms and legitimate interests of society and citizens from unlawful encroachments. Implementation of these tasks by law enforcement agencies, which are obliged to use available forces, means and take effective measures to combat human trafficking. The effectiveness of such measures largely depends on the professional knowledge and skills of investigators and operatives who conduct operational and investigative activities and are involved in covert investigative (investigative) activities, especially those committed by members of organized groups and criminal organizations during the pre-trial investigation. misdemeanors and criminal offenses. At the same time, improving the effectiveness of law enforcement agencies in combating trafficking in human beings requires, first of all, a significant improvement of legal norms, first of all, criminal and criminal procedure law, aimed at improving preventive measures of police and investigation and preventive responsibility for these crimes. The purpose of the study is the theoretical development and implementation of effective rules of criminal law in order to successfully prevent and investigate

trafficking. It was found that a person who has been granted the status of a victim of trafficking in human beings has the right to personal security, respect, as well as free access to: information about their rights and opportunities, expressed in the language of such a person; medical, psychological, social, legal and other necessary assistance; temporary placement, at the request of the victim and in the absence of housing, in institutions for victims of trafficking, for up to three months, which if necessary may be extended by decision of the local state administration, in particular in connection with participation of a person as a victim or witness in criminal proceedings; compensation for moral and material damage at the expense of the persons who caused it, in the manner prescribed by the Civil Code of Ukraine; one-time financial assistance in the manner prescribed by the Cabinet of Ministers of Ukraine; assistance in employment, realization of the right to education and professional training.

Keywords: *human trafficking, organized crime, crime, exploitation, counteraction.*